

лення до страховиків і в цілому до нашого страхового ринку, а по – друге – це збільшення доходів громадян, покращення їх благополуччя. Це можна досягти при стабільно-му розвитку національної економіки.

1. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник 2-ге видання виправлене. – Львів. "Новий світ – 2000", 2005. – 480с. 2. Уманців Ю.М., Дворак М.С. Конкурентна політика на ринку страхових послуг України. // Фінанси України. – 2008. – № 7. – с. 104 – 117. 3. Мазаракі А.А.

Страховий ринок України: стан та перспективи. –К.: КНТЕУ, 2007. – с. 82. 4. Внукова Н.М., Кузьминчук Н.В. Соціальне страхування: Кредитно – модульний курс. Навч.пос. – К.: Центр учбової літератури. – 2008, – 41,2. 5. Плиса В.Й. Страхування: Навч. посіб. – К.: Кодавела, 2005. – 392 с. 6. Фещенко В.В. Інвестиційне страхування. – К.: Українське агентство фінансового розвитку, 2008. – 304 с. 7. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 351 с. 8. Власенко О.О. Розвиток страхового ринку України // Фінанси України. – 2005. – № 8. – с.140 – 145.

Надійшла до редколегії: 9.12.2008

Г.М. Малинич, ст. викл.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Проаналізовано методичні підходи аналізу фінансової надійності страхових компаній в страховій справі та статистичній науці.

Methodical approaches of analysis of financial reliability of insurance companies in the field of insurance and statistic's science.

Перехід до трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні, в якій компаніям зі страхування життя відведено провідну роль, вимагає здійснення моніторингу процесів, які будуть відбуватися у цій сфері. Зважаючи на соціальну важливість пенсійного забезпечення для населення, ставляться високі вимоги до рівня надійності фінансових інститутів.

Фінансова надійність страхової компанії та її оцінка залишається одним із нерозв'язаних питань фінансової та статистичної науки. Забезпечення надійного функціонування страхових компаній та захист прав споживачів послуг у сфері страхування вимагає пошуку та розробки нових методичних підходів її оцінки. Побудова і реалізація системи статистичного моніторингу фінансового стану компаній зі страхування життя дозволить отримувати достовірну інформацію про фінансові можливості та про рівень фінансової безпеки цього сектору страхового ринку України.

Формування статистики страхування відбувалось за повної монополізації страхового ринку державою, що безумовно вплинуло на визначення її суті та завдань та системи показників. Із набуттям Україною незалежності та переходом до ринкового типу економічного управління економіки відбуваються зміни в організації страхової справи в нашій державі, що не могло не позначитись на завданнях страхової статистики, створення наукової та методологічної бази якої розпочалось практично заново.

Теоретичні основи дослідження характеристик фінансового стану страхової компанії викладені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених-статистиків. Аналіз праць [1;2;3;4;5;6;7;8;9] дозволяє зробити висновок, що питання статистичного аналізу характеристик фінансового стану страхової компанії, в тому числі фінансової надійності є недостатньо вивченими і розробленими. Недоліком у вище перелічених працях є те, що низка показників не відповідає тим, які використовуються в практиці страхової справи, наявні суттєві розбіжності у алгоритмах їх розрахунку з методиками, що пропонуються вченими-страховиками.

У попередніх дослідженнях [10] за результатами теоретичного аналізу категорії фінансова надійність страхової компанії зроблено висновок, що досліджуване явище є складним і забезпечується низкою чинників. Теоретичні засади формування системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії викладено в [11], де визначено мету побудови системи статистичних показників фінансової надійності страхо-

вої компанії та напрямки подальших досліджень у розв'язку окресленої проблематики.

Метою дослідження є проведення критичного аналізу існуючих методичних підходів до аналізу фінансової надійності страхових компаній в страховій справі та статистичній науці

Аналіз наукових праць вчених-страховиків та вчених-статистиків дозволяє провести групування методичних підходів до розв'язання досліджуваної проблеми:

I. Методичні підходи, в основу яких покладено визначення інтегрального показника фінансової надійності страхової компанії (Кожин В.Я., авт. кол. під кер. чл. Українського товариства актуаріїв І.О. Ковтуна, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг)

II. Методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії (авт. кол. під кер. Саліна В.П., Лутчин Н.П., Миронюк А.К., авт. кол. під кер. Головача А.В.) або системи показників фінансової надійності страхової компанії (Федорової Т.А., Грищенко Н.Б, Бігдаша В.Д., Базилевича В.Д.).

III. Методичні підходи, які обґрунтовують теоретичні засади побудови методики оцінювання фінансової надійності страхової компанії.

Група вітчизняних науковців під керівництвом І.О. Ковтуна пропонує методику [12, с.128-133] оцінки фінансової надійності страхової компанії, яка полягає у визначенні узагальнюючого показника – коефіцієнта фінансової надійності страхової компанії.

Коефіцієнт надійності (Кн) страховика характеризує сукупний рівень ліквідності, платоспроможності і рентабельності та розраховується таким чином:

$$K_n = \sqrt[3]{K_l \cdot K_p \cdot K_r}, \quad (1.1)$$

де K_l – коефіцієнт ліквідності;

K_p – коефіцієнт платоспроможності;

K_r – коефіцієнт рентабельності.

Коефіцієнт ліквідності (K_l) характеризує можливість швидкого перетворення активів страхових компаній у грошову форму, а отже, швидкість можливого виконання своїх зобов'язань:

$$K_l = \frac{OA}{Z}, \quad (1.2)$$

де OA – поточні активи страхової компанії

Z – зобов'язання страхової компанії.

Коефіцієнт платоспроможності (K_n) характеризує достатність власних засобів страхової компанії для виконання своїх зобов'язань:

$$K_n = \frac{\Phi_n}{H_n}, \quad (1.3)$$

де Φ_n , H_n – відповідно фактичний і нормативний запас платоспроможності страхової компанії.

Коефіцієнт рентабельності (K_p) характеризує прибутковість роботи страхової компанії:

$$K_p = \frac{P_p}{D}, \quad (1.4)$$

де P_p – річний прибуток страхової компанії;

D – сума річних доходів компанії (отримані страхові платежі).

Автори методики вважають недоцільним включення в інтегральний показник фінансової надійності показника рентабельності, оскільки "... у страхових компаній коефіцієнт рентабельності не є визначальним" [12, с.132].

Ми не погоджуємось з такою точкою зору з двох причин:

1) Статтею 30 Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" передбачено, що однією з умов забезпечення платоспроможності страхової компанії є гарантійний фонд, а єдиним джерелом його формування є прибуток страхової компанії;

2) Для компаній страхування життя рентабельність діяльності (страхової, інвестиційної) є визначальним критерієм вибору компанії страховальником, а стабільне надходження страхових платежів забезпечує фінансову стійкість страхових операцій.

Перевагою даної методики є простота її застосування. Інформаційною базою для неї виступає публічна звітність страхової компанії, яка є доступною для всіх зацікавлених осіб. Алгоритм розрахунку коефіцієнту платоспроможності ґрунтується на методичних засадах оцінки платоспроможності визначених у ЗУ "Про страхування". Однак, представлена методика має низку недоліків:

1) Алгоритм розрахунку показника ліквідності не враховує різного рівня ліквідності окремих видів поточних активів (запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій)

2) Відсутні нормативні значення складових показників фінансової надійності, що унеможлиблює проведення факторного аналізу результатуючого показника фінансової надійності

3) Відсутнє нормативне значення коефіцієнту фінансової надійності, що унеможлиблює проведення порівнянь та позбавляє методику практичної цінності.

Наступний підхід, що входить I групи розроблений Кожиним В.Я. [13]. Автор розглядає фінансову надійність страхової компанії як один з чинників, що визначає її фінансову стійкість. Треба відзначити, що методики [12] та [13] мають спільні риси, зокрема сукупність складових показників коефіцієнту фінансової надійності, однак вони мають інший алгоритм розрахунку.

Зокрема, це стосується коефіцієнту ліквідності та платоспроможності. Авторське бачення розрахунку цих показників наступне:

Коефіцієнт ліквідності (K_l):

$$K_l = \frac{\sum (1 - K_n) \cdot A_n}{3}, \quad (1.5)$$

де K_n – коефіцієнти ризику окремих видів активів;

n – номери статей активу балансу;

A_n – сумарні показники ряду статей активу балансу;

3 – страхові зобов'язання страхової компанії.

Таблиця 1.1. Коефіцієнти ризику активів страхових компаній

Значення статей активу балансу	Назва активу	Коефіцієнти ризику
A1	Грошові засоби	$K1 = 0,00$
A2	Цінні папери	$K2 = 0,10$
A3	Позики зі страхування життя	$K3 = 0,15$
A4	Розрахунки з дебіторами	$K4 = 0,20$
A5	Короткострокові фінансові вкладення	$K5 = 0,40$
A6	Основні засоби	$K6 = 0,70$
A7	Інші активи	$K7 = 1,00$

Коефіцієнт платоспроможності (K_n):

$$K_n = \frac{K}{3} \quad (1.6)$$

де K – власний капітал страхової компанії.

Перевагами методики [13] можна визначити:

1) Методика розрахунку коефіцієнта ліквідності враховує ризиковість активів страхової компанії, що є важливим у забезпеченні її платоспроможності

2) Визначено напрямок позитивної динаміки до зростання значення коефіцієнту фінансової надійності.

Однак, наведена методика також не позбавлена недоліків:

1) Алгоритм розрахунку коефіцієнта платоспроможності не враховує особливості фінансового механізму функціонування страхової компанії. Він відображає лише рівень покриття власним капіталом страхових резервів, але страхова компанія зазвичай має також і інші зобов'язання (довгострокові, поточні).

2) Відсутня методика визначення ступеня ризику окремих видів активів.

3) Відсутнє нормативне значення, що позбавляє можливості порівняння страхових компаній за рівнем їх фінансової надійності.

Остання методика, що входить до цієї групи розроблена Державною комісією регулювання ринків фінансових послуг України (ДКРРФПУ), що доводить важливість та актуальність теми дисертаційного дослідження. З метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків ДКРРФПУ видала Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків [14]. Відповідно до них здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховання, страхових резервів, дохідності та ліквідності. На основі цієї методики – тестів раннього попередження (далі – ТРП) – визначається рівень фінансової надійності страхової компанії. Інформаційним забезпеченням цієї методики є публічна звітність та Звіт про доходи і витрати страхової компанії, який належить до внутрішньої звітності. Отже, результати тестів раннього попередження є інформацією з обмеженим доступом.

ТРП передбачають розрахунок одинадцяти показників для страхових компаній з ризикового страхування і дев'ять – для компаній страхування життя (табл.1.2).

Таблиця 1.2. Система показників аналізу діяльності компанії зі страхування життя та шкала їх оцінювання [14]

№ п/п	Показник	Метод розрахунку	Шкала значень	Коефіцієнт важливості показника у загальній оцінці
1.	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	$ПДЗ = \frac{ДЗ}{К} * 100\%$	0 ≤ ПДЗ < 50 50 ≤ ПДЗ < 75 75 ≤ ПДЗ < 100 100 ≤ ПДЗ	0,05
2.	Показник ліквідності активів (ПЛА)	$ПЛА = \frac{ВЛА}{З} * 100\%$	60 ≤ ПЛА 50 ≤ ПЛА < 60 40 ≤ ПЛА < 50 ПЛА < 40	0,125
3.	Показник ризику страхування (ПРС)	$ПРС = \frac{ЧСП}{К} * 100\%$	ПРС ≤ 300 300 < ПРС ≤ 400 400 < ПРС ≤ 500 500 < ПРС	0,075
4.	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	$ЗПП = \frac{З}{К} * 100\%$	0 < ЗПП ≤ 20 20 < ЗПП ≤ 50 50 < ЗПП ≤ 90 90 < ЗПП; ЗПП ≤ 0	0,225
5.	Показник доходності (ПД)	$ПД = \frac{ЧП}{К} * 100\%$	50 < ПД 25 < ПД ≤ 50 0 < ПД ≤ 25 ПД < 0	0,075
6.	Показник змін у капіталі (ПЗК)	$ПЗК = \frac{K_1}{K_0} * 100\%$	10 < ПЗК 5 < ПЗК ≤ 10 0 < ПЗК ≤ 5 ПЗК ≤ 0	0,075
7.	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	$ПЗЧП = \frac{ЧСП}{ЧСП_0} * 100\%$	40 ≤ ПЗЧП 33 ≤ ПЗЧП < 40 10 ≤ ПЗЧП < 33 ПЗЧП < 10	0,075
8.	Показник незалежності від пере-страхування (ПНП)	$ПНП = \frac{ЧСП}{ВСП} * 100\%$	80 ≤ ПНП 65 ≤ ПНП < 80 50 ≤ ПНП < 65 ПНП < 50	0,225
9.	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	$ПДІ = \frac{П_{фд}}{\Phi I} * 100\%$	30 ≤ ПДІ 10 ≤ ПДІ < 30 5 ≤ ПДІ < 10 ПДІ < 5	0,075

Умовні позначення: ДЗ – дебіторська заборгованість; К, K₁, K₀ – відповідно розмір капіталу середній та звітному і базисному періодах; ВЛА – високоліквідні активи; З – зобов'язання; ВСП, ЧСП, ЧСП₁, ЧСП₀ – страхова премія відповідно валова, чиста, чиста страхова премія звітного та базисного періоду; ЧП – чистий прибуток; П_{фд} – прибуток від фінансової діяльності; ΦI – середній розмір фінансових інвестицій.

Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахункового значення показника з відповідною шкалою значень. Розрахунок комплексного показника здійснюється методом сум з врахуванням важливості порівнювальних показників. Комплексний показник надійності фінансового стану страхової компанії визначають так:

$$K_j = \sum_{i=1}^n a_i x_{ij} \quad (1.6)$$

де a_i – коефіцієнт вагомості i-го показника;
x_{ij} – значення i-го показника на j-му об'єкті;
n – число показників.

Тести раннього попередження мають систему оцінок значень комплексного (інтегрального) показника фінансової надійності, а саме:

1. стійкий рівень фінансової надійності страхової компанії;
2. задовільний рівень фінансової надійності страхової компанії;
3. граничний рівень фінансової надійності страхової компанії;
4. незадовільний рівень фінансової надійності страхової компанії.

ТРП, як методика оцінки фінансової надійності страхової компанії серед аналізованих [12, 13], є найбільш завершеною, однак не позбавлена недоліків. Серед них, зокрема:

1) сукупність показників, що створюють систему показників оцінки фінансової надійності страхової компанії не відображають суттєвих властивостей досліджуваного явища. Співставлення сукупності показників визначених методикою [14] з основними умовами забезпечення фінансової надійності страхової компанії у найбільш поширених підходах [15;16;17;18;19;20;21] дозволяють стверджувати, що лише окремі з них здатні в повній мірі стати вимірником досліджуваного явища;

2) в літературі відсутній єдиний підхід до визначення рівня теоретичних значень показників, що є складовими узагальнюючого показника, що вимагає проведення ґрунтовного їх аналізу;

3) коефіцієнти важливості окремого показника в інтегральному показнику фінансової надійності страхової компанії не враховують особливостей функціонування компанії зі страхування життя;

4) 4-бальна система оцінювання не дозволяє врахувати динаміку рівня фінансової надійності страхової компанії.

Проведений аналіз методик [12, 13, 14] розрахунку інтегрального показника фінансової надійності свідчить, що жоден з підходів не може бути використаний на практиці і кожен вимагає доопрацювань. Однак, на нашу думку, виходячи з вищесказаного, тести раннього попередження з точки зору правильності конструювання інтегрального показника максимально наближенні до розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страховика.

Методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії або сукупності показників притаманні як для науковців-статистиків Головача А.В., Лутчин Н.П., Миронюк А.К., Саліна В.Н., Сторожука В.П., Ткача Є.І., так і для науковців-страховиків Федорова Т.А., Грищенко Н.Б, Бігдаша В.Д., Базилевича В.Д..

Для досліджень науковців [1,2,4,7,8] статистичної науки притаманна єдина точка зору на розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страхової компанії. Зокрема, пропонуються такі показники:

1) Поточна надійність (ПН):

$$ПН = \frac{СВ}{СП}, \quad (1.7)$$

де СВ, СВ – страхові платежі та страхові відшкодування відповідно.

2) Надійність перестраховальної діяльності (НПД):

$$НПД = \frac{СП_n}{СП}, \quad (1.8)$$

де СП_n – страхові платежі, сплачені перестраховиком.

Недоліком такого підходу можна визначити:

1) Жоден з дослідників не визначає економічної суті досліджуваного явища – фінансової надійності страхової компанії;

2) Запропоновані показники не дозволяють цілковито виміряти всю багатогранність надійності фінансового стану страхової компанії, а можуть лише стати складовою системи показників. Показник поточної надійності відображає лише збитковість страхової суми, а показник надійності перестраховальної діяльності питомо вагу страхових платежів переданих у перестраховання.

3) Відсутність нормативних значень показників не забезпечує порівнянності між страховими компаніями та еталоном.

Науковці-страховики [18,21,22,23] при формуванні системи показників оцінки фінансової надійності страхової компанії у своїх дослідженнях враховували теоретичні досягнення страхової справи та вимоги страхового законодавства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3. Система показників оцінки фінансової надійності страхової компанії у страховій справі

Автор	Показники	Алгоритм розрахунку
Федорова Т.А. [18, с.692-693] Грищенко Н.Б. [23, с.31]	Рівень виплат (Рв) Забезпеченість страховими резервами (СРз) Поточна ліквідність (Лп)	Рв = СВ/СП СРз = СР/СП Лп = ОБА/ПЗ
Базилевич В.Д., Базилевич К.С. [22, с.346-347]	Участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії (УП)	УП = СП _n /СП, 5 ≤ УП ≤ 50
Бігдаш В.Д. [21, с.352-353]	Коефіцієнт забезпечення зобов'язань(Кзз) Рівень платоспроможності (Рп) Рівень достатнього покриття власними коштами (Кп) Коефіцієнт руху страхових резервів (Кср) Коефіцієнт перестраховання (Кп) Коефіцієнт страхових відшкодувань при перестрахованні (КПсв)	Кзз = ВК/СР, Кзз ≥ 1 Рп = ФЗП/НЗП Кп = (ФЗП – НЗП)/НЗП Кср = СР ₁ /СР ₀ Кп = СП _n /СП, Кп ≤ 0,5 КПсв = СВ _n /СВ

На відміну від науковців-статистиків погляди науковців-страховиків на методику оцінювання фінансової надійності страхової компанії мають розбіжності щодо показників, що входять до системи. На нашу думку, найбільш завершеною виглядає методика запропонована Бігдашом В.Д., хоча вона не позбавлена недоліків, зокрема не всі показники мають обґрунтоване оптимальне значення та відображають особливості досліджуваного явища.

Спільним недоліком для методик II групи є те, що неможливо визначити внесок кожного окремого показника у загальній оцінці досліджуваного явища та зростання кількості показників у системі зумовить неможливість формулювання однозначних аналітичних висновків і призведе до неможливості проведення порівнянь.

Аналіз праць науковців, яких віднесено до III групи дозволяє стверджувати, що їх дослідження в цьому напрямку знаходяться на початковому етапі. Цю групу складають переважно вчені-страховики, які на теоретичному рівні обґрунтували напрямки аналізу фінансової надійності страхової компанії (табл. 1.4).

Проведений аналіз методик оцінювання фінансової надійності страхових компаній дозволяє стверджувати, що жодна з них не відповідає вимогам систем статистичних показників, а тому не можуть бути використані на практиці.

Таблиця 1.4. Узагальнення теоретичних напрямків аналізу фінансової надійності страхових компаній у страховій науці

Автор	Напрямок аналізу
Вовчак О.Д. [25, с.327]	Дослідження надійності зводиться до аналізу звітності щодо достатності власного капіталу, платоспроможності, ліквідності балансу.
Федорова Т.А. [18, с.692-693] Грищенко Н.Б. [23, с.31]	Додаткові критерії оцінки надійності страхової компанії надійність розміщення активів відповідно до вимог чинного законодавства
Александрова М.М. [24, с.168,176]	Фінансова надійність страхової компанії визначається рівнем її платоспроможності, який має підтримуватися постійно. Основними показниками при визначенні рівня надійності страхової компанії є: платоспроможність та фінансова стійкість
Бігдаш В.Д [21, с.360]	З метою оцінювання фінансової надійності страхової компанії використовується комбінований параметр – платоспроможність

Подальші дослідження у розв'язку окресленої проблематики мають бути спрямовані на досягнення поставленої мети, що передбачає розв'язок таких завдань:

- 1) аналіз складу індивідуальних систем статистичних показників фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності страхової компанії;
- 2) статистичний аналіз показників, що увійдуть до загальної системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії;
- 3) статистичне обґрунтування системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії;
- 4) формування узагальнюючого показника фінансової надійності страхової компанії.

1. Головач А.Н. та ін. Фінансова статистика (з основами теорії статистики): Навч. посіб. / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач, Г.Ф. Шелітко. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.: іл. – Бібліогр.: с. 216-217. 2. Лутчин Н.П., Миронюк А.К. Статистика фінансів. Навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – Львів: "Новий Світ – 2000", 2006. – 324 с. 3. Рудницька О.М., Чубка О.М. Фінансова статистика: Навч. посібник. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2004. – 164 с. 4. Статистика фінансов: Учебник / Под ред. проф. В.Н. Салина. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 816 с.: ил. 5. Теслюк И.Э. Статистика финансов: Учеб. пособие. – Мн.: Выш.шк., 1994. – 224 с. 6. Уманець Т.В. Економічна статистика: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 429 с. 7. Фінансова статистика (з основами теорії статистики): Підручник / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач, А.А. Шустіков. – К.: МАУП, 2005. – 496 с.: іл. – Бібліогр.: с. 482-483. 8. Фінансово-банківська статистика: Навч. посібник / П.Г. Вашків, П.І. Пастер, В.П. Сторожук, Є.І. Ткач. – К.: Либідь, 2007. – 512 с. 9. Шустіков А.А. Фінансова статистика:

Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 290 с. 10. Малинич Г. Фінансова надійність страхової компанії як об'єкт статистичного дослідження// Галицький економічний вісник. – 2008. – №1(16). – С.128-131 11. Малинич Г. Теоретичні засади формування системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії// Галицький економічний вісник. – 2008. – №5(16). – С.118-122. 12. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / За ред. чл. Українського товариства актуаріїв І.О. Ковтуна. – К.: Алерта, 2004. – 328 с. 13. Кожин В.Я. Статистические показатели финансовой устойчивости страховых компаний // Экономика здравоохранения. – 1998. – №2/26 14. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків. Затверджено розпорядженням від 17.03.2005р. №3755// www. rada.kiev.ua 15. Шумелда Я. Страхування. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. – Тернопіль: Джура, 2004. – 280 с. 16. Ротова Т.А. Страхування: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 399 с. 17. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. 18. Основи страхової діяльності: Учебник / Отв. ред. проф. Т.А. Федорова. – М.: Издательство БЕК, 2001. – 768 с. 19. Орланюк-Малицкая Л.А. Платежеспособность страховой организации. – М.: Анкил, 1999. 20. Хэнтон Д.Д. Финансовое управление в страховой компании. – М.: Анкил, 1995. 21. Бігдаш В.Д. Страхування: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2006. – 448 с. 22. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – 4-те вид. перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 351 с. 23. Грищенко Н.Б. Основы страховой деятельности: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2004 24. Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с. 25. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне. – Львів: "Новий світ-2000", 2006. – 480 с.

Надійшла до редколегії: 8.12.2008

Т.І. Стецюк, ст. викл.

ФІНАНСОВІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА ЗАСАДАХ СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ.

В статті йдеться про фінансові основи побудови системи охорони здоров'я на засадах страхової медицини. Автор обґрунтовує концептуальні засади впровадження в Україні обов'язкового медичного страхування.

The financial basics of effective health protection system construction on the insurance basis conceptual framework of introducing.

Система охорони здоров'я є регламентованою сферою в достатньо ліберальному економічному середовищі. За останні роки фінансування системи охорони здоров'я зменшилось в 7-8 разів. Бюджетного фінансування недостатньо для того, щоб сфера медичної допомоги була спроможною нормально взаємодіяти зі сферами, які працюють за законами ринку.

Перехід охорони здоров'я на страхові засади змінює механізм його фінансування. Забезпечення відповідного фінансування галузі охорони здоров'я на основі страхових принципів має бути побудовано таким чином, щоб максимально подолати недоліки діючого в даний час механізму фінансування.

В Україні використовуються практично всі можливі джерела фінансування охорони здоров'я, однак чіткої їх системи ще не сформовано. Необхідно її напрацювати в розрізі створення системи комплексного використання всіх джерел і оптимізації їх структури із одночасним закріпленням в чинному законодавстві. Така система має забезпечити ефективний фінансовий розвиток забезпечення галузі охорони здоров'я. Це зумовлює необхідність детального дослідження існуючих на сьогодні в світовій практиці та прийнятих в Україні методів фінансування медичної допомоги. Під методом фінансування медичної допомоги розуміється спосіб розподілу грошей з джерела коштів між медичними установами або окремими виробниками послуг [1, 148 с.].

Засади організації фінансового забезпечення охорони здоров'я викладені в ст.49 Конституції України, де зазначається, що охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням і є безоплатною у державних та комунальних закладах. Цілком зрозуміло, що це положення Конституції діє в межах можливостей держави, в межах бюджету. В Конституції України також

сформульоване право громадян мати достатній рівень державної охорони здоров'я, який би проявлявся в можливості не нести додаткових фінансових витрат при необхідності отримання медичної допомоги.

Наявність такого конституційного права у громадян має отримати відповідний новий економічний механізм реалізації. Новий економічний механізм в системі охорони здоров'я – це загальна назва комплексу принципів і форм роботи установ охорони здоров'я на основі домінування економічних методів управління, а також перехід від жорсткого ієрархічно-галузевого до переважання територіальних принципів керівництва галуззю.

Створити такий механізм – означатиме вирішити низку взаємопов'язаних завдань: вдосконалити державну систему фінансування медичної допомоги; визначити необхідний та достатній перелік медичних послуг, які мають забезпечити громадянам державні медичні установи (заклади); узаконити через відповідні механізми (податкові, страхові) отримання грошових коштів медичними закладами в достатньому обсязі для забезпечення громадян держави гарантованим соціальним благом – медичною допомогою; забезпечити такий розподіл коштів і такі принципи їх використання, які б дозволили гарантувати рівний доступ громадян до медичної допомоги, незалежно від їхнього місця знаходження та економічного і соціального статусу; створити такі технології використання коштів, які на кожну затрачену гривню давали б максимальний медичний і економічний ефект.

Створення такого механізму забезпечення прав громадян на медичну допомогу можливе за умови прийняття для використання страхової моделі організації фінансування охорони здоров'я. Це означатиме створення державної системи правових, організаційних і економічних відносин, призначеної на практиці забез-